

Ensar ÇETİN (*)

TÜRKİYE'DE MODERNLEŞME VE NİKÂH İKİLEMİ

öz

Aile ve din kurumu arasında yapısal işlevsel bir ilişki söz konusudur. Aile kurumu, kurulma ve varlığını devam ettirme sürecinde kutsala yani dine ihtiyaç duymaktadır. Aynı şekilde din de eğitim yoluyla kendinin yeni kuşaklara aktarılmasında aile kurumuna muhtaçtır. Ailenin din ile ilişkisi ailenin kurulma aşamasında başlar ve ileriki aşamalarda da devam eder. Geleneksel toplumlarda nikâh dini mekânlarda dualar eşliğinde ve din adamları tarafından kıyılmış, böylece ailenin kutsal bir kurum olması amaçlanmıştır. Osmanlı toplunda da bu amaçla nikâh dini mekânlarda ve din adamları tarafından kıyılmıştır. Ancak Osmanlıdan Cumhuriyete geçiş sürecinde modernleşme modelinin Batı toplumu olması Cumhuriyet Türkiye'sinde pozitivist paradigmanın hâkim olmasına neden olmuştur. Pozitivist paradigmayı benimseyen Cumhuriyet dönemi elitlerine göre ise din, toplum hayatından ya tamamen çıkartılması gereken ya da en azından toplum hayatında görünür olmaktan çıkartılması gerekli bir kurum olarak görülmüştür. Bu bağlamda daha önce din adamlarına verilen resmi nikâh kıyma yetkisi onlardan alınmış ve nikah memurlarına verilmiştir. Bu da diğer birçok konuda olduğu gibi halkı nikâh konusunda ikilemde bırakmıştır. Bu çalışmada resmi ve dini nikâh ikileminin sebep olduğu sorunlar ve bu ikilemin giderilmesine yönelik çözüm önerileri tartışılmaktadır.

anahtar kelimeler

Resmi nikâh, Dini nikah, Cumhuriyet dönemi, Sekülerizm, Pozitivizm.

abstract

Modernization and Marriage Solemnized Dilemma in Turkey

There is a the structural functional relationship between family and religious. The institution of family in the process of establishment and the continuing presence of the divine that is in need of religion. In the same way religion passed on to new generations through education of religion in the institution of the family is in need. Listen to family relations in the making of the family starts and continues at an advanced stage. In traditional societies, religious places nuptials with prayers and chopped by the clergy, so that is intended to be a sacred institution of the family. For this purpose in the Ottoman public in the religious places and marriage is solemnized by the imam. However, in the transition from Empire to Republic modernization model that Western society is dominant in Republican Turkey has led to a positivist paradigm. Positivist paradigm adopted by the elite of the Republican period, the religion, social life or to be completely removed, or at least be removed from being visible in public life was seen as a necessary institution. In this context, the formal marriage before solemnizing clergy and secular authority they received from an organization that has been given to the heads of municipalities. This issue, as many other people in the wedding has stayed in a dilemma. In this study, official and religious marriage solemnized dilemma caused by social and psychological problems and propose solutions to this dilemma is to eliminate.

keywords

Official Marriage Solemnized, Religious Marriage Solemnized - The Republican Period, Secularism, Positivism.

Giriş

Türkiye’de Cumhuriyet dönemi kurucu elitleri tarafından geleneksellikten uygar topluma dönüşümü gerçekleştirme zorunluluğu hissedilmiş ve geleneksel yapıdan bir an önce kurtulmak maksadıyla devrimler büyük bir hızla gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyetin kurucu elitlerin önceliği toplumu modernleştirmekten ziyade, toplumu gelenekten koparmak olmuştur. Çünkü devrimlerin kalıcı olabilmesi için bu zorunlu görülmüştür. Onun için özellikle gündelik hayatta karşımıza çıkan geleneksel yapının ortadan kaldırılması veya en azından görünür olmaktan çıkartılmasına çalışılmıştır.

Cumhuriyet dönemi modernleşme sürecinde, modernleşmenin gerekliliğine inanan, bu yolu tercih eden ve hayata tatbik etmeye çalışan güç, öncelikle siyasi otorite olmuştur. Böylece yukarıdan aşağıya doğru gerçekleşen bir süreçte modernleşmenin yolları aranmıştır. Bu doğrultuda Cumhuriyet döneminde, geleneksel kurumlar ve anlayış bırakılmıştır. Bırakılan bu kurumların yerine ise

Batı’dan alınan kurum ve anlayışların konması kararlaştırılmıştır. Böylece, batılılaşma, üzerinde en fazla durulan konu olmuştur.

Cumhuriyet’in ilk yıllarıyla beraber yenilikler, köklü değişimler birbirini izlemiştir. Cumhuriyet devrimlerinin getirdiği yeniliklerin başında ise kültür alanında yapılan devrimler gelmektedir. Değişimin yukarıdan aşağıya yapılmasının yanında, hassas konularda bir cebrilikten de söz edilebilir. Türk Medeni Kanunu ile dini nikâhın yasaklanıp resmi nikâhın zorunlu hale getirmesi ve dini nikâh kıyan imamlara ve dini nikâh kıydıranlara hapis ve ya para cezası öngörmesini de bu çerçevede ele almak mümkündür. Türk Medeni kanunu nikâhla ilgili maddesiyle dini nikâhın yasaklanması aile kurumuyla fonksiyonel ilişkisi olan din kurumunu gündelik hayatın dışına çıkartılması amaçlanmıştır. Ancak bunun gerçekleşmesi öngörüldüğü gibi kolay olmamıştır. Çünkü ailenin kurulması ve varlığını devam ettirmesi çoğu zaman dinin teşviki ve desteği ile mümkün olabilmektedir. Aile kurumu kurulma ve varlığını devam ettirme sürecinde mutlaka kutsala yani dine ihtiyaç duymaktadır. Aynı şekilde din de din eğitimi yoluyla kendinin yeni kuşaklara aktarılmasında aile kurumuna muhtaçtır.

Aile kurumunun kurulması tarafların nikâh kıyım adı altında anlaşması ve sözleşmesiyle başlar. Geleneksel toplumlar nikâh dini mekânlarda dualar eşliğinde ve din adamları tarafından kıyılmış, böylece ailenin kutsal bir kurum olması amaçlanmıştır. Osmanlı toplunda da bu amaçla nikâh dini mekânlarda ve din adamları tarafından kıyılmıştır. Osmanlı’da resmi nikâh- dini nikâh ayrımı yoktur. Tek nikâh vardır ve bu nikâh din adamları tarafından dini mekânda, dua edilerek ve resmi olarak kayıt altına alınarak kıyılmaktaydı.

Ancak Osmanlı döneminde Cumhuriyet dönemine geçiş sürecinde modernleşme modelimizin Batı toplumu olması Cumhuriyet Türkiye’sinde pozitivist paradigmanın hâkim olmasına neden olmuştur. Pozitivist paradigmayı benimseyen Cumhuriyet dönemi elitlerine göre ise din toplum hayatından ya da en azından toplum hayatında görünür olmaktan çıkartılması gerekli bir kurum olarak görülmüştür. Bu bağlamda daha önce imamlara verilen resmi nikâh kıyım yetkisi onlardan alınmış ve nikâh memurlarına verilmiştir.

Laikliğin beşiği olarak kabul edilen Batı ülkelerinde bile, kimse nikâhların kilisede kıyılmasında hiç bir sakınca görülüyor ve bu şekilde kıyılan nikâh devlet tarafından resmi olarak kabul edilmektedir. Ancak Cumhuriyet döneminde laikliği devlet politikası olarak benimseyen Türkiye’de dini nikâh yaptırmak yasaklanmıştır. Ancak zinanın suç olmaktan çıkarıldığı, nikâhsız olarak birlikte yaşamaya kanunun dokunmadığı bir ortamda resmi nikâhtan önce dini nikâh yaptırınlar ve sadece dini nikâhla yaşayanların cezalandırması büyük bir çelişki olarak durmaktadır. Hâlbuki kanun yapılırken, evrensel değerlerin yanında o toplumun yapısını oluşturan örf ve inançların da göz önüne alınması gerekir. Aksi durumda yasanın uygulanabilirliğinin azalması, insanların ikilemde ve hak kaybına olması kaçınılmaz olmaktadır.

Nikâh

Sözlükte; evlenmeleri yasak olmayan bir erkekle bir kadın arasında yapılan ve müşterek hayat ve nesli sürdürmek için bir bağ meydana getiren akit (TDK. Türkçe Sözlük) olarak tanımlanan nikâh kelimesi İslam fıkıh terminolojisinde, dinen aranan şartlar çerçevesinde aralarında evlenme engeli bulunmayan bir erkekle bir kadının hayatlarını geçici olmaksızın birleştirmelerini sağlayan akdi ve bu yolla eşler arasında meydana gelen evlilik ilişkisini ifade eder. Ailenin temelini teşkil eden evlilik bütün ilahi dinlerde, kadın ve erkeğin kendilerine özgü bir mahremiyet ve paylaşım alanı oluşturmalarına ve insan soyunun devamına katkı sağlamalarına imkân veren yegâne meşru ilişki olarak kabul edilmiştir (Atar, 2007: 112-117).

Klasik fıkıh literatüründe nikâh kelimesi hem evlenme akdini hem bu akidle kurulan evlilik bağı ve eşler arasındaki hukuki ilişkiyi ifade etmek üzere kullanılmıştır. İslam hukukunda nikâh akdinin geçerliliği için diğer sözleşmelerden farklı olarak şahitler huzurunda sözleşme şartı aranmıştır; fakat bunun dışında nikâhın din adamı veya başka bir kimsenin huzurunda kıyılması ya da dini merasim icra edilmesi gibi bir şekil zorunluluğu bulunmamaktadır (Bakkaloğlu, 1995: 42- 80).

Bununla birlikte Müslüman toplumlarda başlangıçtan itibaren sosyal hayattaki önemi sebebiyle nikâh akdinin aile büyükleriyle imam, müftü, kadı gibi toplumun itibar ettiği din âlimlerinin huzurunda kıyılması, akid sırasında evlilik birliğinin önemiyle ilgili bir konuşma yapılması, eşlerin mutluluğu için dua edilmesi, bu arada düğün yemeği verilmesi geleneği sürdürülmüştür. Böylece bir taraftan nikâh şartlarının nikâhın kıyılması sırasında hazır bulunanlar tarafından denetlenmesi ve onların hayır dualarının alınması, diğer taraftan nikâhın toplum nezdinde aleniyet kazanması sağlanmıştır. Eşler için bazı hak ve vebelerin kaynağı olması ve kadın- erkek arasındaki ilişki için meşruiyet kriteri sayılması sebebiyle evlenme akdinin gizli kalmayıp topluma ilan edilmesi gerekli görülmüştür (Atar, 2007: 112-117).

Hıristiyan Batı Toplumunda Nikâh

Hıristiyan Batı toplumlarında nikâhın dinî veya medenî niteliği uzun süre tartışma konusu olmuş; bazı Batı ülkelerinde nikâh tamamen kiliselerde kıyılırken, bazılarında medenî nikâh esas benimsenmiştir. Fransa'da 1787 Kasımında çıkarılmış olan bir kral buyruğu ile Katolik olmayanların evlenmelerini dilerlerse ikametgâhlarının bulunduğu yerdeki kilisesinde, dilerlerse aynı mahallin hâkimi önünde kıyılacakları kabul edilmiştir. Birincisi dinî, ikincisi medenî nikâh niteliğindedir. Bazı Hıristiyan Batı ülkeleri sonradan medenî evlenmeyi kabul etmekle birlikte, önce dinî nikâhın kıyılmış olması şart koşmuşlardır. Meselâ; Yunanistan ve Romanya, medenî nikâhtan önce dinî nikâhın kıyılması esasını

benimsemişlerdir. A.B.D.’de, İngiltere’de ve İskandinav ülkelerinde ise toplum dinî veya medenî nikâhtan dilediğini seçme hakkına sahiptir. Eşlerin tercihine göre kilisede veya resmî nikâh memuru önünde kıyılan nikâhla ilgili belgeler nüfus kütüklerinde birleşmiş olur. Bazı ülkelerde ise medenî nikâh kıyımaya zorunlu hale getirilmiştir. Hollanda, İsviçre ve Türkiye gibi ülkeler bunlar arasındadır. Bu gibi ülkelerde resmî memur önünde kıyılmayan nikâh yok hükmünde sayılmaktadır (Cin, 1974: 133-134).

Birçok Batılı Hıristiyan toplumunda, din adamlarının dini nikâhın yanı sıra resmi nikâhı da yapma yetkisi vardır. İngiltere’de, nikâh dairesinde gerçekleşen törenlerde dini müzik çalınması ya da kilise törenlerini çağrıştıran herhangi bir müzik çalınması kanunen yasaktır. Bununla birlikte kilise törenleri kanunen geçerli olduğundan dileyen dini nikâh yaptırabilir. Başta ABD olmak üzere çoğu Batılı ülkelerde internet üzerinden başvuru yapılarak çok kısa sürede dini nikâh kıyımaya yetkisi alınabilmektedir. Bazı kiliselere kayıt yaptırmak usulü ile alınan bu yetki kanunen de geçerlidir (<http://www.ulcseminary.org>).

Osmanlı İmparatorluğu’nda Nikâh

Osmanlı İmparatorluğunda kıyılan tek nikâh şekli İmam nikahı olmakla beraber, bu nikah şeklen o dönem için aynı zamanda bir resmi nikah yerine geçiyordu, yani asla insanların kendi başına bir imam çağırıp kıyabilecekleri nikah şekli değildir. Osmanlı Devleti’nde nikâh akitleri ya bizzat kadılar veya kadıların verdiği izinname ile yetkili kılınan imamlar tarafından yapılırdı. Şer’iyye sicilleri incelendiğinde, kadıların huzurunda kıyılan çok sayıda nikâh akdinin kayıtlarına ulaşılabilir. Hatta gayri Müslimlerden birçoklarının da nikâhlarını, ruhani liderlerine değil harç miktarının daha düşük olduğu gerekçesiyle, kadı veya imamlara kıydırdıkları bu sicillerden anlaşılmaktadır (Ekinci, 2006: 41–61).

Yıldırım Beyazıt döneminde, ilk defa mahkemede kadıların alacakları harç miktarları tespit edilirken kendilerine 12 akçe de nikâh harcı verilmesi karara bağlanmıştır (Uzunçarşılı, 1988: 85). Sonraki yıllara ait kanunnamelerde de nikâh harcı olarak dul ve bakireler için farklı miktarlar tespit edilmiştir. Osmanlı’da ilk zamanlar nikâhların kadı tarafından verilen izin üzerine kıyılması bir mecburiyet değilse de tatbikatta, nikâhların kadıdan alınan izin üzerine imamlar tarafından kıyıldığı ve bunların da şer’iyye sicillerine kaydedildiği görülmektedir. Osmanlı Devleti’nde kadıdan başka nikâh memuru bulunmadığından, din adamlarına umumî bir nikâh kıyımaya izni ve yetkisi yerine, her münferit nikâh için özel bir izin ve izinname verilmesi yoluna gidilmiştir. Bu tür bir uygulama her nikâh esnasında gerekli hukukî şartların oluşup oluşmadığının kadı tarafından kontrolüne de imkân sağlamıştır (Ekinci, 2006: 41– 61).

İslâm hukukunda evlenmelerin iki şahit huzurunda yapılmasından başka bir şekil şartı bulunmamasına rağmen evliliğin din ve toplum hayatında oyna-

dığı rol sebebiyle bu akdin, nikâhın hukukî yönünü bilen din ve hukuk adamları huzurunda yapılmasına özen gösterilmiştir. Din adamlarının ancak kadıdan alınan izin üzerine nikâh kıymaları uygulamasının, kadıların bizzat nikâh kıymalarında olduğu gibi Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinden itibaren başladığı düşünülmektedir (Düzdağ, 1983: 37-38). 16. asırdan itibaren nikâhlara kadının iştirakinin resmî bir hal aldığı, tarafların evlenmesine bir mâni olup olmadığı hususunda izinname denilen resmî yazıyla kadıdan izin alındıktan sonra, mahalle ve köy imamı yahut ruhani reis tarafından kıyılması esası benimsenmiştir (Aktan, 1997).

Osmanlı döneminde kadıların nikâh kıyma vazifesi izinname belgesiyle imamlara verilmiş, fakat imamların bu hizmeti yerine getirmesinde de bir takım şartlar aranmıştır. İmamlar kendilerine müracaat eden herkesin nikâhını kıymamışlardır. İmamlar, önce nikâh için kendilerine başvuranların evlenmelerinde hukukî bir mahzur bulunup bulunmadığını araştırmakta, daha sonra kendileri için birer ilmühaber düzenleyip bağlı olduğu mahkemeden evlenebilmeleri için aldıkları izinnameye göre tarafların nikâhlarını şahitlerin huzurunda kıymaktaydılar. Nikâh, şahitler huzurunda kıyıldıktan sonra imam efendi bu nikâh işlemi kendisinin tuttuğu deftere kaydedip taraflar için de ikinci bir ilmühaber düzenleyerek durumu bağlı olduğu mahkemeye ve nüfus müdürlüğüne bildirmektedir. Dolayısıyla imamlar bağlı oldukları mahkemeden evlilik izinnamesi almadan ve gerekli tahkikatı yapmadan hiç kimsenin nikâhını kıymıyorlardı (Aydın, 1985: 146- 148).

İslâm hukukuna göre nikâh hakdihemmeden bir muamele, hemde bir ibadettir. Osmanlı Devleti uygulamasında 1917 tarihli “Hukuk-ı Aile Kararnamesi” Hıristiyanlar için kısmen dinî ve kısmen medenî bir evlenme usulü getirmiştir. Buna göre, İsevîlerin nikâhı, dinî ayinler çerçevesinde ruhani memurlarca akdedilir. Ancak ruhani memur, en az yirmi dört saat önce mahallî mahkemeye haber verir. Hâkim, belirtilen saatte nikâh meclisine özel bir memur gönderip kıyılan nikâhı deftere kayıt ve tescil ettirirdi (Ekinci, 2006: 41–61).

Türk Modernleşmesi ve Dini Nikâh - Resmi Nikâh İkilemi

Türkiye Cumhuriyet'in kurulması aşamasında benimsenen laik devlet anlayışı zamanla laik toplum anlayışına doğru kayma göstermiştir. Bu dönemde, modernleşmeyi sağlama adına iki aşamalı bir yol izlenmiştir. Bunların ilki, gelecek yapının ortadan kaldırılması ya da en azından görünür olmaktan çıkarılmasıdır. İkincisi ise kaldırılan bu yapıların yerine Batı'dan alınan yapıların yerleştirilmesidir. Bu anlayışla yapılan Türkiye Cumhuriyeti Medeni Kanununun 134. maddesine göre “Birbiriyle evlenecek erkek ve kadın, içlerinden birinin oturduğu yer evlendirme memurluğuna birlikte başvururlar. Evlendirme memuru, belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği me-

mur, köylerde muhtardır. 143. maddeye göre de “Evlenme töreni biter bitmez evlendirme memuru eşlere bir aile cüzdanı verir. Aile cüzdanı gösterilmeden evlenmenin dinî töreni yapılamaz. Kanunun amir hükmüne göre evlendirme memuru veya muhtar dışında bir merciin veya şahsın önünde yapılan evlenme akdi geçerli değildir. Ayrıca aile cüzdanı gösterilmeden; yani resmi evliliğin yapıldığı belge ile ispat edilmeden “evlenmenin dini töreni” yapılamaz. Ceza kanununda aksine hareket edenler için ceza da öngörülmüştür (Aydın: 1999).

Bu ise patrikte birçok sıkıntıya ve ikiliği neden olmuştur. Toplumun bir kısmı resmi nikâhı yeterli görürken diğer bir kesim ise sadece dini nikâh yaptırmakta resmi memurlarının kıydığı nikâhı geçerli görmemektedir. Bunların dışında kalan büyük bir kısım ise hem resmi hem de dini nikâh yaptırmak suretiyle bu ilkemi aşmaya çalışmaktadırlar. Ancak burada öncelik sonralık konusu başka bir ikiliğe neden olmaktadır. Bunun yanında sadece dini nikâh yaptırarak yaşayanlar devlet tarafından evli kabul edilmedikleri için eşler ve bu tür evlikten doğan çocuklar hak kaybına uğramaktadır. Ne dini nikah kıyan imamlara ve dini nikah kıydıran insanlara verilen hapis veya para cezası ne de hükümetlerin bu sıkıntıyı aşmak için zaman zaman çıkardığı aflar bu ikilemi ortadan kaldıramamaktadır.

2013 yılında İç Anadolu bölgesine yapılan “Türkiye’de modernleşme ve gündelik hayata yansması” adlı alan araştırmasında katılımcıların konuyla ilgili soruya verdiği cevaplar da bu ikilemin devam ettiğini göstermektedir. Bahsi geçen araştırmada katılımcılara Türkiye’deki laiklik uygulamaları, modernleşme süreci ile ilgili soruların yanında nikâhlanma şekilleriyle ilgili soru da sorulmuştur. Bu soruya katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir; Katılımcıların, %2,2’si, sadece dini nikâh, %14,2’si sadece remi nikâh, %82,2’si hem dini hem de resmi nikâh yaptırdığını ya da yaptırmayı düşündüğünü belirtmiştir. %1,4’ü ise bu konuda görüş bildirmemiştir. Araştırma bölgesinde genel olarak hem dini hem de resmi nikâh yaptırınların çoğunlukta oldu anlaşılmaktadır. Sadece dini nikâh yaptırın ya da yaptırmayı düşünenlerin oranı %2,2’dir. Devlet kontrolü ve himayesi dışında nikâh yapmaya bölgede sıcak bakılmadığını söylemek mümkündür. Ancak diğer taraftan resmi nikâh yaptırınların çok büyük bir bölümü ayrıca dini nikâh yaptırmadıkları zaman nikâhlarının geçerliliği konusunda şüpheye düşmektedir. Bundan dolayı yasal zorunluluktan dolayı insanların çoğunluğu resmi nikâh kıydırır ya da kıydırmak istese de %82,2 gibi çok büyük bir kesimin resmi nikâhın yanında dini nikâh yaptırmış ya da yaptırmak istemektedir (Çetin, 2013: 177).

Katılımcıların konuyla ilgili soruya verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde Türk halkının çok büyük bir kısmının resmi nikâh- dini nikâh ikilemi yaşadığı bu yüzden her iki şekilde de nikâh yaptırdığı veya yaptırmayı düşündükleri anlaşılmaktadır. Bu ikilemin devam ettiğın bir diğer göstergesi de sık sık gazetelere yansıyan dini nikâh kıyan imama ve dini nikâh kıydıranlara verilen cezalar ile ilgili haberlerdir. Örneğın; 17.12.2010 tarihinde bir gazetede çıkan haberde;

“İmam nikâhına iki ay hapis cezası”; başlığıyla çıkan haberde; “Adana’da yaşayan Mustafa Esmer (25), nikâhsız (dini nikâhlı) birlikte yaşadığı Menekşe Ertekin’in (17) intihar etmesinin ardından, ‘dinsel törenle evlendiği’ için 1 ay 20 gün hapis cezasına çarptırıldı. Esmer, Menekşe Ertekin ile geçen Mart’ta resmi nikâh yaptırmadan, ‘geleneklerine göre’ evlendi. İddiaya göre kocasından sürekli dayak yiyen Menekşe, 18 Mayıs’ta, düğünde beline bağlanan kuşakla kendini tavana asarak intihar etti. Cumhuriyet Savcısı da Esmer hakkında ‘evlenme olmaksızın dinsel törenle evlenme’ suçundan 6 aya kadar hapis cezası istemiyle dava açtı. 4’üncü Sulh Ceza Mahkemesi’nde yargılanan Esmer, “Menekşe imam nikâhlı eşim olur. Yaklaşık 2 yıl birbirimizi tanıdıktan sonra severek evlenmeye karar verdik. Ailesi razı olunca 14 Mart’ta dini nikâh yaparak evlendik” dedi.” Esmer, boş vakti olmadığı için resmi nikâh kıydıramadığını da söyledi. Mahkeme, 2 ay hapis cezasına çarptırıldığı Esmer’in cezasını, mahkemedeki iyi halinden dolayı 1 ay 20 güne indirdi, sonra hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verdi. Esmer 5 yıl boyunca suç işlemediği takdirde cezaevine girmeyecek.” denmektedir (<http://www.milliyet.com.tr>).

Diğer bir örnek ise 15 Ocak 2014 tarihli bir haberdir. Bu habere göre; “Kahramanmaraş’ta, resmi nikâhlı S.Y.’nin kuma olarak aldığı kadına dini nikâh kıyan cami imamına bin lira para ile kınama cezası verildi. Olay, bir süre önce Kahramanmaraş’ta meydana geldi. İddiaya göre, adı açıklanmayan bir cami imamı resmi nikâhlı bulunan S.Y.’nin kuma olarak eve getirdiği Z.G. adlı kadına dini nikâhını kıydı. Bu nikâhın ardından konunun şikâyet edilmesiyle Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından soruşturma başlatıldı ve evli erkeğe nikah kıyan imama bin lira para ile kınama cezası verilmiştir.” (<http://www.hurriyet.com.tr>).

Yine 08/ 10/ 2009 tarihinde çıkan başka bir örnek haber de; “İmam nikâhıyla birlikte yaşamaya cezaevi yolu göründü. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, dini nikâhla evlenme gerekçesiyle verilen cezalarda ‘hükmün açıklanmasının geri bırakılamayacağına’ hükmetti. Dava konusu olayda Bafra’da yaşayan Fatma S. adlı kadın, Şakir D. ile dini nikâhla evlenerek, birlikte yaşamaya başladı. Fatma S., dini nikahlı eşinin evlendikten bir süre sonra kendisinden tehditle zorla para aldığı ve hakarete bulunduğu iddiasıyla Şakir D. hakkında suç duyurusunda bulundu. Suç duyurusu üzerine yapılan incelemede Fatma S. ile Şakir D.’nin ‘resmi nikâh olmadan birlikte oldukları’ anlaşıldığından bu iki kişi hakkında kamu davası açıldığı”, belirtilmektedir (<http://www.radikal.com.tr>).

Sonuç

Toplumsal yapıların dönüşümleri ve yeniden biçimlenmeleri öncelikle insanların gündelik hayat kalıpları tarafından yönlendirilir. Bu nedenle de her dönüşüm ve yeniden yapılanma döneminde egemen güçler, öncelikle insanların gündelik hayat kalıplarını değiştirmek için uğraşırlar. Türkiye’de modernleşme

sürecinin yukarıdan aşağıya gerçekleştirilmek istenmesi de buna bir örnek olabilir. Hayat tarzının, bireyin özgür iradesiyle belirlenmesi gereken özel bir alan olduğu entelektüel çevrelerce sıkça vurgulansa da bunun aslında öyle olmadığı, her dönemde bu alanı belirlemek için dıştan yönlendirme çabalarının olduğu görülmektedir. Türkiye’de laiklik adına, dinle uzaktan yakından ilgisi olan her şey gündelik hayatta görünür olmaktan çıkartılmak istenmektedir. Laikliğin beşiği olarak kabul edilen Batı ülkelerinde bile, kimse nikâhların kilisede kıyılmasında hiç bir sakınca görülüyor ve bu şekilde kısılanan nikâh devlet tarafından resmi olarak kabul edilmektedir. Ancak Cumhuriyet döneminde laikliği devlet politikası olarak benimseyen Türkiye’de dini nikâh yaptırmak yasaklanmıştır. Ancak zinanın suç olmaktan çıkarıldığı, nikâhsız olarak birlikte yaşamaya kanunun dokunmadığı bir ortamda resmi nikâhtan önce dini nikâh yaptırnanlar ve sadece dini nikâh yaptırmayı kendi inancı uygun görenler cezalandırması çelişkiye sebep olmaktadır. Yani medyanın da katkısıyla bir süredir meşrulaştırılmak istenen nikâhsız birlikteliklere, açıkçası zinaya göz yumulurken, dini nikâh kıydıran çiftler ve bu nikâhi yapan imam hapis cezasına çarptırılıyor.

Tarih boyunca, İslam öncesi Türk toplulukları tarafından bile büyük bir suç ve günah olarak kabul edilen, günümüzde de halk nazarında çok kötü bir fiil olan zina suç değil. Buna karşılık toplumun tamamına yakını tarafından kabul gören hatta yapılmadığı zaman gerçek anlamda evliliğin meydana gelmediği düşünülen dini nikâh hâlâ yasal bakımdan suç olarak duruyor. Türk halkının büyük bir kötülük olarak gördüğü zina bu yönde hiç bir toplumsal talep olmasına rağmen suç olmaktan çıkarılırken, insanların tamamına yakınının başvurduğu dini nikâhın hâlâ cezalandırılma sebebi olması büyük bir çelişki olarak durmaktadır. Hâlbuki kanun yapılırken, evrensel değerlerin yanında o toplumun yapısını oluşturan örf ve inançların da göz önüne alınması gerekir. Yani bir hukuk sisteminde getirilen düzenlemelerin her şeyden önce o toplumun değerleriyle paralellik göstermesi gerekir.

Notlar

- (*) Yrd. Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
e-mail: ensaracetin@yandex.com

Kaynaklar

- Aktan, Hamza (1997), “*Nikah*”, İslam’da İnanç, ibadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi, İstanbul.
- Atar, Fahrettin (2007), “*Nikah*” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Ankara.
- Aydın Murat (1999) Aksiyon Dergisi/ Aralık Sayısı.
- Aydın, M. Akif (1985), İslam - Osmanlı Aile Hukuku, İstanbul.
- Bakkaloğlu, M. K. Abdüssamet (1995), Cahiliye Dönemi Aile Hukuku (yüksek lisans tezi), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü

Cin, Halil (1988), *İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme*, Konya.

Çetin, Ensar (2013), *Gündelik Hayat Sosyolojisi*, Rağbet Yayınları, İstanbul.

Düzdağ, M. Ertuğrul (1983), *Şeyhül İslâm Fetvaları Işığında 16. Asır Türk Hayatı*, İstanbul.

Ekinci, Ekrem Buğra (2006), *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları*, Sayı II.

TDK. *Türkçe Sözlük*

Uzunçarşılı, İsmail H. (1988), *Osmanlı Devleti'nin İlimiye Teşkilâtı*, Ankara.

İnternet siteleri

<http://www.ulcseminary.org/faqs/faqsMarriageLaws.php> (erş. trh., 07.04. 2014).

<http://www.milliyet.com.tr/imam-nikahina-2-ay-hapis-cezasi/yasam/haberdetay/17.12.2010/1327242/default.htm> (erş. trh., 08.04. 2014).

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/25576345.asp> (erş. trh., 07.04. 2014).

http://www.radikal.com.tr/turkiye/imam_nikahliya_cezaevi_yolu-958190 (erş. trh., 08.04. 2014).